

Torsdag 30 Oktober 2003 braker det løs for det 7. FOKO-seminar. Årets seminar vil spenne over et vidt spekter med både politikere, byråkrater, forskere, musikere, lærere og fengselsfolk. Likevel vil våre to hoved talere være teologer: Biskop Gunnar Stålsett og professor ved høgskolen i Agder Paul Leer-Salvesen. Bisokp Gunnar Stålsett skal på Sørmarka holde foredrag rundt temaet «Hva er da et menneske- i kriminalomsorgen?»

Se side 4-5

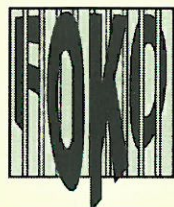
Foko-nytt (18) 2/2003

Epea-konferansen
se bildene på side 14

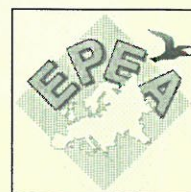
God sommer!

HUSK
MEDLEMSKONTIGENT
SE SIDE 8

**Forum for
opplæring
innenfor
kriminalomsorgen**
Norsk underavdeling av EPEA

**EUROPEAN
PRISON
EDUCATION
ASSOCIATION**

Lederens hjørne

Et nytt FOKO-nytt er i snart i trykken og et nytt skoleår skal snart avsluttes med alt det bringer med seg. Jeg spør elevene som et av spørsmålene i deres evaluering av skoleåret om de har nådd det/de mål de satte seg? Jeg kan stille det samme spørsmål til oss i FOKO. Hva har vi oppnådd? Har vi nådd de mål vi satte oss?

Jeg hører selverkjennsens kritiske røst tale og skuer noe mistrøstig tilbake: var dette alt vi fikk til? Det er vel for oss som for elevene at kravet om realistiske mål må være der. Men når vi hvert år like heftig som tiurleiken og på samme tid må kaste oss over kommiteene og prøve oss mot revidert Statsbudsjett, er det ikke med samme glød over gjentakelsen som tiuren viser. Kampen om midlene og argumenteringen MÅ tydligvis føres hvert år, men det skulle ikke være slik. Vi får vel da si at noen ganger får vi gjennomslag for våre argumenter, mens andre ganger står vi i lobby-køene og føler oss noe hjelpelese. Men vi gir ikke opp! Vi mener vi har en viktig og god sak!

I år er det som dere vet stor økning i nye soningsplasser, og dette fører nødvendigvis til større behov for opplæring der utvidelsene har skjedd. Vi skulle så gjerne ha sett at det gikk automatikk i at øking av soningsplasser førte til øking av skoletilbudene. Slik fungerer det langt fra i dag selv om vi får godord fra politikerhold, men det blir ikke undervisningstimer av vakre ord!!

Ellers på fengselshverdagsplanet henter jeg mange gode opplevelser, og jeg sier til elevene at de er den største inspirasjonskilden jeg har. Gleden de viser over å lære, gjennomføringen av den første eksamen noen gang, stoltheten over produktene enten det nå er kjøttkakene på Hotell-og næringsmiddel grunnkurs eller kommoden i Trearbeidsfaget. Gleden over å mestre og over å ha brutt barrierer, det er det som gir oss kraft til igjen å kaste oss over politikerne. I skrivende stund har enda ikke dommen falt i budsjettsaken så jeg får ta noen telefoner eller aller helst få politikerne ut slik at de ved selvsyn får se resultatene og høre elevenes historier om hvordan det endelig er å få noe til og å tørre utfordre seg på skolen.

Og så er det noen av oss som om kort tid skal møtes på EPEA-konferansen i Langesund for å utveksle erfaringer og bli inspirert. Jeg ser fram til den med stor spenning, og til alle dere andre :
GOD
SOMMER!!

STYRET I FOKO 2003

Leder: Ingunn E. Kleivan, Rud vgs. avd. Ila fengsel
ingunnei@online.no
Nestleder: Frøydis Holstad, Oslo fengsel
froeydis.holstad@c2i.net
Infoansvarlig: Leif Lyngstad, Klosterskogen vgs. avd Skien feng.
klostfeng@online.no
Kasserer: Jon Erik Rønning, Jessheim vgs. avd. Ullersmo fengsel
jessvgs@online.no
Sekretær: Torfinn Langelid, Fylkesmannen i Hordaland
torfinn.langelid@fm-ho.stat.no
Vararepresentanter:
Knut Lage Bø, GVO avd. Bredtvedt fengsel
Borghild Them, Berg fengsel

Innhold i FOKO-nytt 2/2003

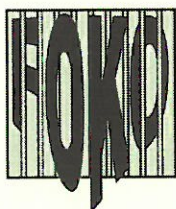
Lederen.....	2
Skråblikk.....	3
Sørmarka-seminar.....	4
Revidert nasjonalbudsjett.....	6
Realkompetansevurdering.....	9
Fenslet av Beckett.....	11
Kunst-kultur og psykisk helse.....	12
EPEA-konferanse.....	14
Rekommendasjon.....	16

Neste nummer av FOKO-nytt vil inneholde:

- Kreativitet i fengselundervisning
- EPEA-konferanse i Langesund

Vi tar gledlig i mot artikler fra våre trofaste lesere.

Utgivelse høst 2003

**Forum for
opplæring
innenfor
kriminalomsorgen**
Norsk underavdeling av EPEA

Redaktør: Asbjørn Støverud
Jessheim vgs avd. Ullersmo fengsel
Boks 2
2040 Kløfta
E-post: asbjorn@st.mailbox.as
tlf: 63927351
layout: Jon Erik Rønning
Ansv: Leif Lyngstad

Norge fengsler flest

Mens Finland, Sverige og Danmark satser på alternative straffer, sverger Norge til fengelsstraff.

Fengsel brukes langt oftere som straff i Norge enn de andre nordiske landene, skriver Aftenposten.

Risikoen for å ende bak murene er langt større i Norge enn i våre naboland, viser rapporten «Nordisk Statistikk 1997 - 2001», fra Kriminalvården i Sverige.

Mens 28 prosent av tjente sin straff utenfor fengsel i Norge, fikk hele 65 prosent i Sverige en alternativ form for straff.

Foko-nytt har nå fått den formen som vi i redaksjonen ønsker oss. Etter at «hustrykkeriet» i Oslo fengsel også har fått nytt utstyr er vi meget godt fornøyd med utseende på forrige nr. av Foko-nytt. Stor takk til Bjørn Lange ved trykkeriet for fint arbeid. Likevel ønsker vi oss innspill fra våre lesere, ikke nøl med å komme med både ris og ros og ikke minst artikkel. Ta kontakt med Asbjørn Støverud eller Jon Erik Rønning på tlf. 63927354

Foko har ansvaret for neste nummer av EPEA-newsletter

Produksjonen av EPEA newsletter går på rundgang mellom landene som har medlemmer. Høsten 2003 er det Norge som har fått ansvaret. FOKO tar seg da av det redaksjonelle arbeidet samt setting og trykking. Hoveddelen av denne utgaven, som forøvrig er nummer 26 i rekken, tar for seg EPEA- konferansen som avholdes i Langesund i disse dager. Men det er selvsagt åpent for andre artikler. Ønsker man å få inn noe stoff her tar man kontakt med Asbjørn Støverud eller Jon Erik Rønning på tlf. 63 92 73 51 eller e.mail: jessvgs@online.no. Husk at teksten må være skrevet på engelsk.

Asbjørn Støverud og Jon Erik Rønning har ansvaret for EPEA newsletter 26.

FOKO deltok på «Faget i fokus»

Det er blitt en tradisjon at KRUS i samarbeid med Justisdepartementet arrangerer fagseminaret «Faget i fokus». Her inviteres tilsatte i kriminalomsorgen og samarbeidspartnere fra andre etater til å drøfte fagutvikling, programvirksomhet, kompetanse og samarbeid. Seminaret blir i år avholdt for femte gang.

Foko var for første gang representert med nestleder Frøydis Holstad, Oslo fengsel og vararep. til styret Borghild Them, Berg fengsel.

Frøydis Holstad representerte FOKO på Fag i Fokus på Krus

Fengselsfugler blir sangfugler

Innsatte strømmer til for å prøve seg som sangfugler i en noe spesiell utgave av Idol.

Nå skal russerne lage sin egen versjon av Idol, der bare fanger får delta. Søknadene strømmer inn fra landets 748 spesialfengsler for farlige fanger, og juryen sitter akkurat nå og hører gjennom i overkant av tusen innsendte bidrag. Førstepremien er benådning, platekontrakt og flere konsertopptredener.

Fengselsdirektørene har fått beskjed om å luke ut de verste fangene, men flere drapsdømte menn og kvinner har likevel fått bli med i konkurransen. En av dem er 27 år gamle Ruslan Anufriyev, som soner ti år for drap i fengselsleir 15 i Uralfjellene.

- Jeg har fått muligheten til å forandre livet mitt. Jeg kan bli fri og berømt, det er en mulighet jeg ikke vil gi slipp på, sier han ifølge nyhetstjenesten Ananova.

Konkurransen sponses av den store radiokanalen Troika.

- Det finnes svært mange talenter som sitter i fengsel. Dette er en mulighet for dem til å bli oppdaget, sier en talskvinne for stasjonen.

Finalen avholdes i et konserthus i Moskva, og skal sendes både på tv og radio.

UTKAST TIL PROGRAM SØRMARKA-SEMINARET 2003 SØRMARKA KONFERANSE- OG STUDIESENTER 30. OKT. – 1. NOV. 2003

TORS DAG 30.10

Kl 1400 – 1430 Kaffe/te. Registrering
Kl 1430 – 1440 Hilsen v/Ingunn E. Kleivan
Kl 1440 – 1510 Åpning "Kriminalomsorg i praksis – visjoner og verdier" v/Stortingsrepresentantene Trond Helleland og Inga Marte Thorkildsen, Justiskomiteen
Kl 1510 – 1530 Tid til spørsmål?
Kl 1530 – 1600 Nytt fra Fylkesmannen i Hordaland, Utdanningsavdelinga v/Torfinn Langelid
Kl 1600 – 1630 Kaffe/te. Registrering fortsetter
Kl 1630 – 1800 Hva er da et menneske - i kriminalomsorgen ? v/Gunnar Stålsett
Kl 1830 "Vorspiel" i grupper
Kl 1930 Middag

FREDAG 31.10

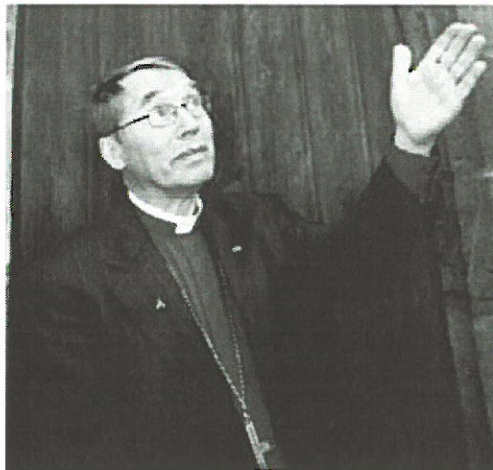
Kl 0800 – 0900 Frokost
Kl 0900 – 0915 Kunstnerisk v/Musikk i fengsel og frihet
Kl 0915 – 1030 Evalueringen av fengselsundervisningen
·Skole, språk og fengsel. Undervisning av mannlige minoritets-språklige fanger v/Tone Viljugrein - Sosialdepartementet
·Undervisning og opplæring i det moderne fengsel. Dannende eller disiplinerende? v/Bodil Ravnberg, Rokkansenteret – Universitetet i Bergen
Kl 1030 – 1100 Kaffe/te
Kl 1100 – 1230 Evalueringen av fengselsundervisninga
·Undervisning og opplæring av korttidsinnsatte v/Einar M. Skaalvik, Tone Pettersen – NTNU eller Liv Finbak - VOX
·Evaluering av fengselsundervisninga for kvinnelige innsatte v/Anne Berit Sandvik, Institutt for retts sosiologi og kriminologi – UiO.
Kl 1230 – 1400 Lunsj
Kl 1400 – 1500 Parallell sesjoner
·Arbeidsdriften i kriminalomsorgen – ny rapport v/Jan Erik Sandlie – Kriminalomsorgen region øst
·Grundtvig 2 program Torfinn har tatt kontakt med Odd Bue, tar kontakt med Ilil
·De innsatte som ressurs v/Bjørn Andersen – Jessheim vgs, avd. Ullersmo fengsel
·Musikk i fengsel og frihet v/Venja Rud Nilsen, Norsk Musikk-råd
·Opplegg for unge innsatte ved Larvik fengsel v/gymnlærer og Ingjerd Larsen, Kilden vgs, avd. Larvik fengsel i lag med Øivind Leren, Larvik fengsel
Kl 1500 – 1530 Kaffe/te
Kl 1530 – 1630 Parallell sesjoner fortsetter
Kl 1645 – 1730 Årsmøte i FOKO
Kl 1900 Festmiddag.

LØRDAG 01.11

Kl 0800 – 0900 Frokost
Kl 0900 – 0930 Kunstnerisk
Kl 0930 – 1030 Straff, skyld og forsoning i et opplæringsperspektiv v/Paul Leer-Salvesen, Høgskolen i Agder
Kl 1030 – 1100 Kaffe/te. Utsjekking
Kl 1100 – 1230 Paul Leer-Salvesen fortsetter
Kl 1230 – 1300 Evaluering. Oppsummering
Kl 1300 – 1330 Lunsj. Avreise.

Torsdag 30 Oktober 2003 braker det løs for det 7. FOKO-seminar. Årets seminar vil spenne over et vidt spekter med både politikere, byråkrater, forskere, musikere, lærere og fengselsfolk. Likevel vil våre to hoved talere være teologer: Biskop Gunnar Stålsett og professor ved høgskolen i Agder Paul Leer-Salvesen. Bisokp Gunnar Stålsett skal på Sørmarka holde foredrag rundt temaet «Hva er da et menneske- i kriminalomsorgen?». Stålsett har også skrevet bok om dette emnet.

Gunnar Stålsett: «Hva er da et menneske? Tekster til tro og tanke»

Han traff en hel nasjon med sin preken da han viet vårt kronprinspar. Oslo-biskop Gunnar Stålsett har mer på hjertet. Han fortjener å bli lyttet til. Av mange.

Stålsett er en merkelighet. Han blir kritisert av store grupper troende der han er tillitsmann, for sine meninger og sitt vesen. Folkelighet og ydmykhet er sjeldne ord å høre nevnt sammen med hans navn.

Likevel har han åpnet kirkerommet for stadig nye, og oppnådd stor respekt blant dem som aldri kommer til å sette sine ben der.

Denne boken er med på å forklare hvorfor. Her er nemlig ikke en prest som taler til sin lille menighet. Dette er ikke en gjespande samling av prekener og foredrag om hvorfor Stålsetts kirke forvalter den eneste og evige sannhet.

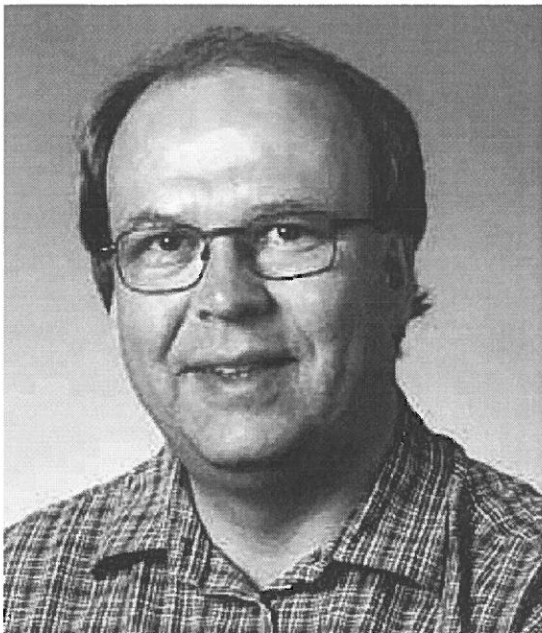
I stedet makter Stålsett å snakke om grunnleggende spørsmål som har opptatt mennesker overalt og til alle tider. Det gjør han på slikt vis at grensene oppheves mellom de som er innenfor og de som står utenfor.

Språket i de beste av de fortattede prekenene er så enkelt og kraftfullt at det dirrer på sidene. Med utgangspunkt i mange tusen år gamle tekster makter Stålsett å male en flik av himmel over selv de mest trøstesløse og sorg-tunge situasjoner. Slikt kalles kunst.

Aller best er de talene i boken som er holdt fra en prekestol. Litt mer ordrikt og honnøraktig i taler som er holdt utenfor kirkerommet.

Ved å gi ut denne boken føyer Stålsett seg inn en lang rekke av norske predikanter. De fleste bøkene blir fort glemt. Noen få lever videre. Jeg tror dette vil kunne være en av dem.

Paul Leer-Salvesen ble født i 1951. Han er prestesønn og er sjøl også utdannet prest. Har har jobbet som fengselsprest, journalist og forfatter. Han er nå professor ved Høgskolen i Agder. Til Sørmarka kommer han med kofferten full av straff, skyld og forsoning. Mye av hans foredrag bygger på hans siste bok «min skyld»: Forfatteren hevder her at det ikke er mulig å være menneske uten å erfare skyld. Skyld oppstår i møter mellom mennesker. Når vi ikke innrømmer skyld eller urettferdig legger den over på andre, blir forholdet til mennesker rundt oss ødelagt. Derfor er det viktig å snakke om skyld. Min skyld er skrevet for dem som har krenket andre og for dem som er blitt krenket av andre. Den er også skrevet for dem som er samtalepartnere for mennesker som sliter med skyld og skyldens konsekvenser.

Leer-Salvesen sier videre om seg selv: Jeg har alltid likt ulikheter, ikke alltid å gjøre det samme, men å oppsøke vidt forskjellige områder avlivet. Derfor liker jeg både filosofi og vektløfting, teater og matlaging, fester og klosteropphold der jeg sitter alene på ei celle og ruger på en ny historie. Jeg har skrevet 17 barne- og ungdomsbøker, to romaner for voksne og 10 fagbøker for barn og voksne. Jeg har vært fengselsprest og journalist og forsker i kriminologi. Nå er jeg professor i teologi og etikk i Kristiansand ved siden av å være forfatter. Det siste året har jeg gjort ferdig tre nye bøker som jeg har arbeidet med i flere år: En bok for barn som heter «Englebarn får vondt», en for voksne som heter «Tilgivelse» og en for ungdom og voksne som heter «Huspostill». Den siste boken kommer i oktober og består av ett lesestykke for hver dag i det nye året, 365 i alt.

Jeg liker som sagt ulikheter, også når jeg skriver. En periode har jeg bare lyst til å skrive for barn, sorgmuntret og ellevilt. En annen periode har jeg lyst til å skrive mer faglig om spørsmål som opptar meg fordi jeg har vært så mye i fengsler og i kontakt med gjerningsmenn og ofre. Derfor vet jeg ikke helt hvordan forfatterskapet mitt kommer til å utvikle seg videre. Jeg vet bare at jeg vil fortsette å skrive – og i hvert fall vil jeg fortsette å skrive for barn, for barn er de beste lesere jeg kan tenke meg. Barn som tenner på en bok, er selve oppfyllelsen av en drøm for en forfatter. Var det mer dere ville vite? Livretten min for tiden er pasta med fisk og skalldyr i en tomat og fløtesaus med mye hvitløk. Det verste jeg vet for tiden er politikere som sier at innvandrerkvinner går gravide hele tiden for å sikre seg kontantstøtte. Det kjedeligste jeg vet for tiden er gjettekonkurranser på TV eller i konfirmasjonsselskaper.

HUSK!!!

**FOKO-SEMINARET
PÅ SØRMARKA KONFERANSE- OG STUDIESENTER
HOLDES**

**30. OKTOBER TIL 1. NOVEMBER 2003
SETT AV DATOENE NÅ!!!!**

**PÅMELDING SKJER I LØPET AV SEPTEMBER
INVITASJONER BLIR SENDT UT.**

Forum for
opplæring
innenfor
kriminalomsorgen
Norsk underavdeling av EPEA

Revidert

Forum for opplæring innenfor kriminalomsorgen (FOKO)
V/Leif Lyngstad

Til medlemmene av Stortingets finanskomite,
Ad. Revidert nasjonalbudsjett 2003 – kap.224, post 61 –

NYE SONINGSPLASSER VED KONGSVINGER FENGSEL, TRONDHEIM FENGSEL OG TROMSØ FENGSEL TRENGER MIDLER TIL OPPLÆRINGSTILBUD FOR KOMMENDE SKOLEÅR

Styret i Forum for opplæring innenfor kriminalomsorgen ser med dyp uro på at det ikke er lagt inn midler til opplæringstilbud for innsatte ved nye soningsplasser opprettet inneværende år. I den forbindelse vil vi vise til følgende overordnede prinsipper for opplæring:

- 1 – «Ingen skal nektes rett til opplæring» (Art. 2 i Den europeiske menneskerettskonvensjon)
- 2 – Opplæringsloven gir alle rett til både grunnskoleopplæring og videregående opplæring, og voksne rett til videregående opplæring og fornyet grunnskoleopplæring og spesialundervisning.
- 3 – Domfelte skal ha samme tilgang til samfunnets servicetiltak som øvrige samfunnsborgere
- 4 – Straffegjennomføringsloven §4. Forvaltningssamarbeid:» Kriminalomsorgen skal gjennom samarbeid med andre offentlige etater legge til rette for at domfelte og innsatte i varetekt får de tjenester som lovgivningen gir dem krav på.»

Vi ser at svært mange innsatte har særlig behov for opplæring. Mange sliter med rusmiddelmisbruk, de har dårlige nettverk og de har svakere utdanningsbakgrunn enn folk flest. Elever som gjør seg nytte av opplæringstilbudet i fengsler og oppfølgingsklasser gir entydig uttrykk for at dette gir soningen et positivt innhold og mulighet for rehabilitering. Det er derfor særlig nødvendig at det legges til rette for gode opplæringstilbud når det opprettes nye soningsplasser!

Når kriminalomsorgen nå øker antall soningsplasser er det derfor særlig viktig at det samlede tilskudd til opplæring innenfor kriminalomsorgen økes, slik at ikke eksisterende tilbud må skjæres ytterligere ned.

- I forhold til normtall for klassestørrelse i videregående opplæring er det nødvendig med en slik økning:
- Kongsvinger nye fengsel, som utvider med 110 soningsplasser, trenger 5,5 nye klasser. Med nødvendige investeringer til utstyr ser vi at det her er behov for 6,5 mill. kr.
- Trondheim fengsel utvider med 11 soningsplasser, og med investeringer til utstyr er det her behov for 1, mill. kr.
- Tromsø fengsel utvider med 5 soningsplasser i lukket avdeling og 20 åpne soningsplasser. Dette innebærer et behov for 3 klasser. I tillegg er det her nødvendig med en renovering av eksisterende, svært uhensiktsmessige lokaler. Samlet behov beløper seg da til 5,0 mill. kr.

De siste årene har vi sett at de statlige tilskuddene til opplæring innenfor kriminalomsorgen ikke har holdt tritt med lønns- og prisutviklingen. Ved flere fengsler er antall timer lagt ut til opplæring gradvis blitt redusert over tid.

Fra 1. januar 2003 er satsene for arbeidsgivers andel til Statens pensjonskasse økt fra 8,5 til 14 %. For fengselsundervisningen betyr det en merkostnad for inneværende år på ca. kr. 5 mill. Dette er det ikke kompensert for. Vi vil påpeke at dette innebærer at ca. 15 årsverk trekkes inn, og at antall klasser ved anstaltene må reduseres ytterligere.

Styret i FOKO ber derfor om at det statlige tilskuddet til opplæring innenfor kriminalomsorgen økes med 18 mill. kr. innenfor revidert nasjonalbudsjett for 2003.

Med hilsen

Leif Lyngstad
For styret i FOKO

nasjonalbudsjett

I forbindelse med revidert nasjonalbudsjett i år la regjeringen fram et forslag hvor det ikke var lagt inn midler til oppstart av nye klasser ved Kongsvinger fengsel, Trondheim fengsel og Tromsø fengsel. Alle disse fengsele er nye eller nyombygd, men det er altså ikke tatt høyde for at man skal drive opplæring i de. I tillegg til dette har satsene for arbeidsgivers andel til Statens pensjonskasse økt fra 8,5 til 14 %. For fengselsundervisningen betyr det en merkostnad for inneværende år på ca. kr. 5 mill. Dette er det ikke kompensert for i det reviderte nasjonalbudsjettet.

Med dette utgangspunkt valgte styret i FOKOsende et brev til alle medlemmer i finanskomiteen hvor det ble bedt om at det statlige tilskuddet til opplæring innenfor kriminalomsorgen økes med 18 mill. kr. innenfor revidert nasjonalbudsjett for 2003. I tillegg har flere av styrets medlemmer tatt kontakt med stortingsrepresentanter for å prøve å påvirke de slik at disse midlene kommer på plass i revidert nasjonalbudsjett.

Foko-nytt tok også kontakt med en del politikere for å høre deres mening om følgende to spørsmål:

1. Synes du og ditt parti at opplæring for innsatte er et godt kriminalitetsforebyggende tiltak?
2. Det er ikke bevilget midler til opplæring for innsatte i nyopprettede soningsplasser i Kongsvinger, Trondheim og Tromsø. Hva vil ditt parti gjøre med dette?

Carsten Dybevig sitter i Justiskomiteen for Høyre. Han representerer Østfold på Stortinget

Sp.mål 1:

Kompetansetilførsel for ansatte i norske fengsler vil, som de fleste andre steder i samfunnet, være til gagn for ansatte i deres jobb. Kriminalitetsforebyggende tiltak, fra sunne oppvekstvilkår til godt politiarbeid, har størst effekt for samfunnet om de settes inn før en person blir kriminell og ikke etterpå. Imidlertid kan styrket kompetanse i fengselsomsorgen gi de ansatte bedre muligheter til å takle vanskelige situasjoner i fengslene og også være av det gode for de innsatte slik at rehabiliteringen av de innsatte blir mest mulig effektiv.

Sp.mål 2:

Kompetanseutvikling er en kontinuerlig prosess som ikke bare skjer i klasserommet men kanskje i enda større grad i en arbeidssituasjon. Hensikten med å starte Kongsvinger fengsel var å avmate soningskøen. Det er imidlertid et mål at ansatte ved norske fengsler skal ha nødvendig kompetanse til å ivareta sitt ansvar som fengselsansatt.

Knut Storberget sitter i Justiskomiteen for Høyre. Han representerer Hedemark på Stortinget.

Sp.mål 1:

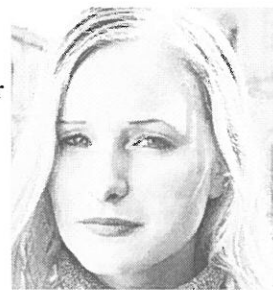
Ja, åpenbart. Idag snakker vi for mye om straffens lengde; og ikke om dens innhold.

Opplæring gjør innsatte i bedre stand til å fungere etter løslatelse og gir dessuten mening til reaksjonen.

Sp. mål 2:

Jeg har reist spørsmål i Stortinget overfor statsråden og håper på gjennomslag i fremtidige budsjetter. Nyopprettede soningsplasser uten innhold er meningsløst. Om vi ikke får til noe i revidert skal dette følges opp slik at vi kan unngå dette i fremtiden

Inga Marte Thorkildsen sitter i Justiskomiteen for Sosialistisk Venstreparti. Hun representerer Vestfold på Stortinget.

Sp.mål 1:

JA, kjempeviktig, det er en skandale at tilbudet ikke omfatter alle og at ikke

valgfriheten er større for de innsatte. Jeg skal på teater på Ila i kveld og vet hvor fantastisk viktig teater og estetiske fag kan være for folks selvtilit. Hvis vi vil at de vi fengsler skal komme ut igjen som borgere vi selv ville følt oss trygge på å ha som naboer, så må vi snarest sørge for en skikkelig rehabilitering og et godt ettervern. Karakteristisk for svært mange innsatte i Norge er at de har dårlige erfaringer med skolen. Dette har vi en unik mulighet til å snu, og dermed bidra til å bygge opp det Tyrili kaller for «seierskompetanse».

Sp.mål 2:

Prøve å få flertall for en ekstrabevilgning på 10 millioner i revidert, noe vi foreslår. Dessuten være flinke til å fokusere på viktigheten av et godt utdanningstilbud.

På neste side (side 8) trykker vi SV forslag til endringer i revidert nasjonalbudsjett.

Andre partier fikk også mulighet til å uttale seg på disse spørsmålene, men valgte å ikke svare oss.

Fraksjonens navn: KUF- fraksjonen

Prop. nr./Meldingsnr./saksnavn: Revidert budsjett 2003

Utkast nr.:

Kap. nr. 224 Fellestiltak i grunnskolen og videregående opplæring, post 61 Opplæring under soning.

Dato (fra fraksjonen): 26. mai 2003

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti mener fanger som soner i norske fengsler skal gis et fullverdig opplæringstilbud. Mange innsatte har svak utdanningsbakgrunn og svekkede sosiale nettverk, og de som får nyttiggjøre seg av opplæringstilbud mens de soner, opplever både soningstiden som mer positiv, samtidig som de også bedrer sine sjanser for rehabilitering.

Disse medlemmer registrerer at de statlige tilskuddene som gis til opplæring i kriminalomsorgen, ikke er justert i henhold til lønns-, pris- og pensjonskostnader, med det resultat at antall timer lagt ut til opplæring gradvis har blitt redusert over tid. Samtidig er det i inneværende år opprettet nye soningsplasser ved en rekke fengsler, uten at det er lagt inn mer midler til opplæring.

Disse medlemmer frykter at dette vil gå ytterligere utover opplæringstilbudet til fengselsinnsatte, og foreslår å øke det statlige tilskuddet til opplæring innenfor kriminalomsorgen med 10 mill. kroner i Revidert nasjonalbudsjett.

Husk medlemskontigenten!!

Har du husket å betale medlemskontigenten for 2003.

Kan du svare ja på dette, trenger du ikke å lese mer.....

Hvis du derimot har dårlig samvittighet, betal kr. 250,- til kontonummer 1602 42 96486 i dag. Husk referansenr. (dette sto på etikketen på forrige Foko-nytt).

Realkompetansevurdering

Rasering av voksenopplæringen?

Jeg regner med at de pedagogisk skolerte leserne har vært i kontakt med begrepet realkompetansevurdering på en eller annen måte. Tidligere har Lise Fylling skrevet en artikkel om dette temaet i Foko-nytt. (2/2002) Hun tok i hovedsak for seg realkompetansevurdering innenfor yrkesfagene. Artikkelskriveren har denne gangen en litt annen vinkling enn det Fylling hadde, og han er nok ikke like ubetinget positiv til dette som det Fylling er. Men realkompetansevurdering er noe vi lærere allerede må forholde oss til, og noe som nok vil måtte forholde oss til i enda sterkere grad i framtiden.

Det er vedtatt at voksne har rett til opplæring som bygger på egne kunnskaper og erfaringer og til å få avkortet læringsløpet på bakgrunn av egen realkompetanse. I forbindelse med behandlingen av St. meld. nr. 42 (1997-98) ble følgende vedtak fattet: "Stortinget ber regjeringen etablere et system som gir voksne rett til å dokumentere sin realkompetanse uten å måtte gå veien om tradisjonelle prøveordninger." Videre, under behandlingen av Ot.prp. nr. 33 (1999-2000), vedtok Stortinget rett til grunnskoleopplæring og videregående opplæring for voksne. Her heter det i delmål 1 at alle voksne har rett på et tilbud som "bygger på den voksnes realkompetanse, dvs. gi et tilpasset tilbud som gir de voksne muligheter til å fortsette sin utdanning på det nivå de faktisk befinner seg". Dette betyr i praksis at de voksne, før de begynner på et allmennfaglig voksenopplæringskurs, kan få vurdert hvilke deler av kurset de trenger å være med på. Videre trenger ikke et slik kurs å kunne ut i en eksamenskarakter eller standpunktarakter, men en ny realkompetansevurdering. Det er vanskelig å argumentere mot de tilsynelatende intensjonene bak dette, at kandidatene ikke skal behøve å lære noe de allerede kan, men som jeg senere vil komme inn på, er det ikke like lett å foreta denne vurderingen i allmennfagene som det er i yrkesfagene, og det er også enkelte allmennfag som er vanskeligere å vurdere enn andre.

Jeg har deltatt på to kurs i realkompetansevurdering i regi av Akershus fylkeskommune. Dette gjør meg formelt sett kompetent til å gjennomføre realkompetansevurdering i fagene mine, norsk og samfunnslære. Da er det problematisk at jeg etter disse to kursene ikke ser hvordan jeg skal klare å gjennomføre vurderingen i henhold til de føringer som er lagt. Dette kan nyanseres noe. I et fag som samfunnslære ser jeg få problemer, men i norsk vk2 er det ikke etter mitt skjønn mulig å gjennomføre realkompetansevurdering slik som det er foreskrevet at den skal gjennomføres. Bakgrunnen for denne påstanden er at vi som faglærere og "vurderere" skal forholde oss til begrepet "likeverdig kompetanse", men vi har ikke lov til å "teste" eller "prøve" om kandidatene har denne likeverdige kompetansen. Når vi skal lete etter den like-

verdige kompetansen, vil det si at vi skal finne ut om kandidaten har ervervet kunnskaper gjennom arbeid eller annen erfaring som kan likestilles med den kunnskap som skoleelever får på skolebenken. I et fag som samfunnslære er det som nevnt uproblematisk å finne ut av dette, men i forbindelse med norsk vk2 blir begrepet likeverdig kompetanse noe malplasert. Skoleelevene prøves her i emner som litteraturhistorie, språkhistorie, sjangerkunnskap og generelle skriveferdigheter. Det sier seg at det er få mennesker som opparbeider seg kompetanse innenfor alle disse emnene i arbeidet sitt.

I forhold til norskfaget er det nå en gang slik at relativt få mennesker opparbeider seg kompetanse på emner som norrønt, språkhistorie fra 1800-tallet og litteraturhistorie fra 1700-tallet i jobben sin. Mange kan noe, men det store flertallet vil ha store faglige lerreter å bleke. Hvis man møter en kandidat som har god oversikt over pensum, men ikke kan skrive, hva gjør man da? I følge forskriftene kan man sende kandidaten hjem og be han eller henne komme igjen når skriftlig kompetanse er ervervet, eller han kan delta på de delene av voksenopplæringskurset i norsk som tar for seg skriveopplæring. Nå er det ikke slik at man lærer å skrive over natta eller gjennom noen timer med opplæring, og det beste for kandidaten vil da være å følge undervisningen og gjennom det få skriftlig trening.

Et annet interessant spørsmål i denne sammenheng, er hvorfor vi ikke kan prøve de voksne. Er det slik at de er så sarte at de ikke kan utsettes for en prøve på samme måte som andre? Jeg har ikke noe godt svar på dette, da jeg ikke ser at voksne bør skånes i større grad enn de ordinære elevene. Uansett hva vi kaller dette, muntlig prøve eller uformell samtale, så vil det ha et aspekt av prøving i seg. Kandidaten som sitter der er fullstendig klar over at det han eller hun sier vil bli vurdert og avgjøre om den endelige dommen blir bestått eller ikke bestått. Så etter min mening kan vi like godt kalle en spade en spade og en prøve en prøve.

Det som kanskje er mest bekymringsverdig, er at det fra fylkeskommunalt hold oppfordres til inkonsekvens. På det siste kurset jeg deltok på, ble det informert om at de ulike fylkeskommunene hadde valgt å gjennomføre realkompetansevurderingen ulikt. Dette er i seg selv kanskje ikke så ille, men utover i kurset kom det en del klager på arbeidsverktøyet som forelå, deriblant i norskfaget. Kursholderne var enige i dette, og oppfordret oss som lærere å finne egne måter å gjennomføre vurderingen på. Resultatet av dette er altså ikke bare at fylkeskommunene har ulik praksis i forhold til vurderingen, men skolene innad i fylket, og lærerne på den enkelte skole, kan utvikle individuelle vurderingsmetoder. Det må jo være ønskelig, både fra kandidaters og læreres side, at det

eksisterer en form for konsensus i vurderingen. Man bør gjennomføre dette på tilnærmet samme måte i Akershus som man gjør i Nordland.

Et annet betenkelig aspekt ved realkompetansevurderingen, er avlønningssystemet. I Akershus fylkeskommune heter det i retningslinjene vedrørende realkompetansevurdering at fag med 1-4 uketimer etter læreplanverket godtgjøres med kr. 300 pr. fag pr. kandidat, mens fag med 5 uketimer eller mer godtgjøres med kr. 400 pr. fag pr. kandidat. For å knytte dette til de to ovennevnte fagene vil det si at man får kr. 300 for en elev i samfunnslære og kr. 400 for en elev i norsk. Uavhegig av timetall i fagene, betalingen er pinlig lav. Men det er jo heller ikke noe logisk forhold mellom avlønningen i de to fagene. Samfunnslære er et firetimersfag (0-4-0), mens norsk er et fjortentimersfag (4-5-5), og det ligger vel da i kortene at vurderingen i norsk er rimelig mye mer omfattende enn i samfunnslære. I norskvurderingen holder det ikke å gjennomføre en samtale, man må også finne ut av kandidatene skriftlige kompetanse innenfor hovedmål, sidemål og sjangerkunnskap. Dette innebærer at man må lage passende oppgaver og rette og vurdere besvarelsene, da artikkelforfatteren ikke har klart å pønske ut noen mer hensiktsmessige måte å vurdere den skriftlige kompetansen på enn ved skriftlig innlevering. Min erfaring er derfor at det går relativt mye tid per kandidat. Skal man telle timer arbeid i forhold til timer lønn, som jo er et vanlig prinsipp i arbeidslivet, så blir summen lav lønn. "Frivillig" overtidsarbeid med lav lønn er en dårlig kombinasjon. De fleste lærere med meg vil nok vegre seg for å slippe kandidater gjennom vurderingen uten å ha et solid grunnlag for "karakteren" bestått eller ikke bestått. Jeg er av den oppfatning at det ved innføring av realkompetansevurdering i de allmenne fagene i det minste

burde vært tilbudt anstendig avlønning.

Et timelig spørsmål å stille er da hvorvidt det er ønskelig at vi som faglærere skal stille realistiske krav til kandidatene. Er det slik at vi bare skal skyfle alle gjennom på tilmålt tid og kaste all faglig integritet over bord? Ligger det en skjult agenda bak vedtaket om voksnes rett til realkompetansevurdering? Den dårlige planleggingen, de mangelfulle føringene i forhold til hvordan vurderingen skal gjennomføres og den lave avlønningen kan indikere at det ikke skal stilles de samme faglige kravene til voksne som til ordinære elever. Enkelte lærere har uttrykt at de ikke vil foreta realkompetansevurdering, for det innebærer at de må prostituere seg i forhold til faget sitt. Man kan lett få inntrykk av at de som administrerer dette i fylket, ønsker at vi som lærere skal prostituere oss og skyfle alle gjennom, noe arbeidsverktøyet og avlønningssystemet indikerer.

Forhåpentligvis er det ikke en slik tanke som ligger bak, men rett og slett manglende tankevirksomhet og planlegging. Dette er et system som er lite gjennomtenkt, lite forbredt og overhodet ikke kvalitetssikret. Det burde på forhånd vært klargjort på en tilfredsstillende måte, slik at vi som faglærere kunne gjennomført det på en oversiktlig måte. Slik det er i dag, må vi som faglærere ta ansvar for den manglende tilretteleggingen.

Det er fullt mulig å gjennomføre en faglig forsvarlig realkompetansevurdering både i samfunnslære og norsk vk2, men ikke i henhold til de føringene som ligger der. Man må "teste" eller "prøve" kandidatene, og det må brukes mer tid per kandidat enn det man strengt tatt har lønn for.

Fengslet av Beckett

Han trives best i lukkede anstalter. Skuespilleren og regissøren Jan Jønson setter opp Samuel Becketts «Sluttspill» med fanger på Ila landsfengsel. Premieren var 6. juni, resultatet var etter sigende meget bra.

- Hva er det med Samuel Beckett som fengsler de innsatte?

- De innsatte liker stillheten i hans poesi. De kjenner seg igjen i stykkene, sier svenske Jan Jønson, som har lang erfaring med å sette opp Samuel Becketts skuespill i fengsel. Han hadde kontakt med Beckett de siste årene han levde. Jønson har satt i scene Beckett-stykker blant annet på Kumla riksanstalt i Sverige og på San Quentin i California, USA. På en turné i Sverige rømte skuespillerne seks timer før premieren og «det ble et himla styr». Siden 15. januar har han vært i gang med «Sluttspill», som framføres i den engelske oversettelsen «Endgame», med fangene på Ila Landsfengsel. I tillegg er han klar med sin egen forestilling «Stunder av virkelighet» på Grusomhetens Teater i Oslo.

- Arbeidet i fengslene har forandret mitt liv. Jeg spiller aldri mer på en vanlig scene etter dette, sier Jan Jønson og viser vei gjennom det de kaller foajeen i de litt lurvete lokalene til Grusomhetens Teater i Hausmannsgata, og ned til den store teatersalen. Som er holdt i svart og litt lysere svart. Her skal han stå på scenen i mer enn fem timer seks kvelder på rad fra 8. til 16. mars.

LANG FORESTILLING

- «Stunder av virkelighet» varer mange timer. Hva handler det om?

- Forestillingen handler om det arbeidet jeg gjorde med Becketts stykker i Kumla og San Quentin. Monologen inneholder også historien om mine møter med Samuel Beckett i Paris, sier Jan Jønson, som ikke kan si eksakt hvor lang forestillingen blir.

- Nei, det varierer. Noen ganger drøyt fem timer, andre ganger nesten sju. Rekvisittene kommer ikke hit før to dager før forestillingen. Det er ingenting her nå, sier Jan Jønson, og peker på scenen.

- Her kommer et stort portrett av Beckett, det siste bildet som ble tatt av ham et halvt år før han døde. Under portrettet skal vi ha et levende lys. Når lyset er brent ned er forestillingen slutt. Vi skal også ha et bilde av Spoon Jackson, en fange fra San Quentin. Under dette bildet plasserer vi en rød rose på en pidestall. Jackson utviklet seg til å bli en fantastisk poet, sier Jønson, og legger til at Jackson spilte Pozzo i «Mens vi venter på Godot». En stol og ulike momenter av lys inngår også i scenebildet. Og i bakgrunnen lyder mye Bob Dylan.

- Når ble du opptatt av Becketts stykker?

- Ganske tidlig. Jeg spilte gutten i «Mens vi venter på Godot» da jeg var 14 år gammel. Etter skolen utdannet jeg med ved Scenskolan i Stockholm.

SPILTE I KUMLA

Jønsons arbeid i fengselet startet med at han framførte monologen «The Man Himself» av Alan Drury i Kumla

riksanstalt i 1985. Han ble invitert av kriminalvårdstyrelsen, som tilsvarende det norske fengselsvesenet.

- Det slo an med det samme. De innsatte så et stykke som handlet om dem. Hovedpersonen heter Michael, og der sto jeg og så 250 Michael'er foran meg. Monologen slutter med «jeg vil bare ha noen ting å tro på», etter den ble det helt stille i salen. Ingen applaus. Jeg pratet med fangene etterpå, da fikk jeg en rød rose. «Kom tilbake og lær oss drama». Jeg sa jeg kunne lese Beckett for dem. Jeg ble rørt da en sa «Beckett is my hero», ordene gikk som et støt gjennom meg, sier Jønson. Rundt 25 stykker ville være med da han skulle sette opp «Godot», som bare har fem roller.

- De vil gjerne uttrykke seg, finne et språk. Fangene får identitet gjennom rollene.

- Og nå setter du opp «Endgame» på Ila Landsfengsel?

- Bærum kommune og fengslet inviterte meg. Men det er stor forskjell på å arbeide med innsatte i Norge og Sverige og i San Quentin i California. De er så unge når de kommer til San Quentin, og de kommer aldri ut igjen. Fattige, mange svarte, indianere og Vietnam-veteraner. Jan Jønson blir tenksom, og legger til at de mangler alt. Har aldri opplevd kjærlighet.

- Det gir meg mye, og jeg tror jeg gir dem mye når jeg kommer inn og gir dem en forestilling. De får menneskeverd. På premieren i San Quentin-fengslet kom det mammaer og pappaer som ikke hadde sett sønnene på 30 år. Det var en fantastisk opplevelse!

BECKETT OG BERNARDA

- Jeg vet at arbeidet betyr mye. Spoon Jackson - han som vi har bildet av på scenen - hadde ikke snakket på tre år. Det gjorde han etter å ha sett «Mens vi venter på Godot» første gang. Sånt gjør inntrykk.

- Du kjente Samuel Beckett. Hvordan reagerte han på at stykkene ble satt opp i fengsler?

- Han fulgte prosjektene med stor interesse de fem årene vi hadde kontakt, og var svært opptatt av hva som hendte med dem i fengselet. Om vi klarte å beholde rytmen. Han lo seg skakk da han hørte om fangene fra Kumla som rømte, og sa det var det beste som hadde skjedd med stykket siden han skrev det. Han elsket at de rømte, sier Jønson, og legger til at da Beckett hørte nys om forestillingen i Kumla sendte han telegram og inviterte Jønson til Paris. Siden har han hatt rettighetene til å sette opp «Mens vi venter på Godot».

- Jeg har også arbeidet i et kvinnefengsel, Hinseberg. Fikk ideen til å sette opp «Bernardas hus» da jeg var der med «Stunder av virkelighet». Jeg kikket på kvinnene og der så jeg både Bernarda og døtrene. Resultatet ble flott, men det var rart å se kvinner i fengsel. Det er mannens verden, sier Jønson og forsvinner ut til prøver på Ila.

Kunst-, kultur-

Bergen kommune

I forordet til Bergen kommunes kulturpolitiske strategi 2003-2013 heter det, under overskriften "Det er hit vi vil":

"Gjennom samtidens uttrykk og på tradisjonens grunn, er utfordringen å styrke byens nasjonale posisjon og videreutvikle internasjonale nettverk. Kulturpolitikken skal være et fundament for utviklingen av hele Bergen, som en by å bo i og å besøke, og for den kultursamfunnsøkonomiske utviklingen.

Den europeiske Kulturbymen Bergen skal være blant Nordens fremste arenaer for nyskaping, modighet, åpenhet og kreativitet."

I det tverrfaglige prosjektet Kunst-, kultur- og psykisk helse tenker Bergen kommune nytt og nettverksbyggende, nasjonalt og internasjonalt. Som et ledd i Opptrappingsplanen for psykisk helse har den lokale Styringsgruppen valgt å sette av statlige midler til å skape arenaer, økt kunst- og kultur-deltakelse og tilgjengelighet for mennesker med såre livserfaringer.

I samarbeid mellom Byrådsavdeling for helse og bydeler og Byrådslederens avdeling – seksjon for kunst og kultur er det etablert et treårig prosjekt (2001-2004) som skaper forbindelseslinjer mellom ulike deler av psykiatrien, enkeltmennesker og kulturaktører i byen. Utgangspunktet for arbeidet er kunst- og kulturfaglig – og nettopp gjennom et slikt perspektiv har vi som arbeider på dette feltet muligheten til å se ressurser og muligheter framfor diagnoser, samt å sette søkelyset på hva kunst gjør med oss som mennesker, hvordan ulike kunstuttrykk virker inn og skaper et endringspotensiale for hver enkelt av oss, uavhengig av hvor vi befinner oss på skalaen syk-frisk. Vi er ikke helsearbeidere, og vi tror det gjør en forskjell. Underforbruk av kultur fører til overforbruk av helsetjenester. Undersøkelser viser at det er klare forbindelser mellom opplevd god/dårlig helse og hvor deltakende en er i lokalsamfunnet og kulturlivet.

Visjoner og mål for prosjektet:

- Målet for prosjektet slik det er definert i Økonomiplanen 2001-2005: "Iverksette prosjektet Kunst, kultur og psykisk helse".
- En delmålsetting for prosjektet i Bergen kommune vil være å involvere og integrere utøvende kunstnere, innenfor ulike sjangere, i arbeidet med psykisk syke mennesker, og å skape rom og rammer for kreativt arbeid for, av og med, samt stimulere til kunstnerisk deltakelse blant primært psykisk syke.
- Prosjektets visjon vil være å arbeide for å fjerne fordommer og tabuer knyttet til psykisk sykdom ut ifra et kunst- og kulturfaglig perspektiv - og gjennom dette arbeidet på sikt - å bidra til mindre strenge grenseoppganger mellom friskt og sykt.

Tiltak:

- Etablere nettverk med kunstnere og kunstinstitusjoner
- Styrke kunnskapsfeltet
- Realisere nye tilrettelagte opplevelses- og deltakelsesarenaer i første omgang for mennesker med psykiske problemer.

Instrumentelt kulturbegrep

Koblingen kunst, kultur og helse, lokalt og nasjonalt, bygger nødvendigvis på et instrumentelt kulturbegrep. Forholdet mellom kunst- og kulturuttrykket forstått i seg selv, og hvilke muligheter som finnes i å se kunsten/kulturen i sammenheng med begreper som 'forebygging', 'helsefremming' og 'rehabilitering' fører oss ut flere mulige diskusjoner, og kan ideelt sett bidra til utvidede perspektiver.

Faglige fora og konkrete planer

Prosjektet har satt sammen en Strategi- og rådgivningsgruppe, samt etablert ressursgrupper innenfor ulike kunstneriske sjangre. Prosjektet organiserer Kunst i Bergen – vandringer og omvisninger, ordinære utstillinger av arbeider til psykisk syke fra Bergen og Hordaland, utveksling med utstillere fra Århus kommune i Danmark, litteratur- og skrivegrupper, samt arbeidet med dikt- og kortprosaantologien KraftVERK med egen redaksjon. Sentrale samarbeidspartnere er blant andre; lokale kunstnere, kunstinstitusjonene, Fylkeslegens kontor,

og psykisk helse

Fylkesmannen i Hordaland - Utdanningsavdelinga, Universitetet i Bergen, Haukeland Sykehus, Sandviken Sykehus, Den Nationale Scene, Norsk Forfattersentrum, Vestlandsavdelingen, lokale kulturkontorer, samt Amalie Skrams Hus og Fredheim kurs- og aktivitetssenter.

Sin egen stemme – KraftVERK

Ett av delprosjektene er Litteraturlaget. Litteraturlaget består per i dag av skrivegrupper lokalisert ulike steder i byen, i institusjoner og aktivitetshus og en redaksjon som utgir dikt- og kortprosaantologien KraftVERK. Redaksjonen for KRAFTverk består av: Mariann Dalen Husveg (skriver), Torfinn Langelid (Fylkesmannen i Hordaland, Utdanningsavdelinga), Idar Stegane (Universitetet i Bergen), Gunnar Staalesen (forfatter), Leif Tholo (skriver) og redaktør Berit Bareksten (Byrådsleders avdeling – seksjon for kunst og kultur). Prosjektet har per i dag kontakt med nærmere 40 uetablerte skrivere, mennesker med erfaring fra psykiatrien og/eller fengselsvesenet. Utdanningsavdelinga hos Fylkesmannen har satt i gang skrivekurs i fengslene og på Dagskolen i fylket, og dikt- og kortprosatekster blir sendt til redaksjonen for gjennomgang og eventuell publisering i KraftVERK. På samme måte er det i prosjektet igangsatt skrivegrupper med ukentlige møter, litt-rære sammenkomster for gjennomgang av egne og andres tekster. 20 etablerte forfattere er i ulik grad involvert som essayskribenter i KraftVERK, de deltar også på månedlige bokbad i ARK Beyer bokhandel i byen og bidrar som kurs- og foredragsholdere.

For litteratur- og skriveinteresserte handler egen skriveprosess om å finne sin egen stemme, bli tydelig for seg selv og andre. Flere uttaler at skrivingen gir dem anerkjennelse og bidrar til at også deres sannhet blir synlig for verden. ”Det handler om å få delta i samfunnet, og ikke ved siden av”, som en av dem uttrykker det. Det å finne fram til et språk gjennom musikk, bilder eller ord er ikke med nødvendighet bare terapi (for noen er det terapi, for andre ikke). Heller er det kanskje snakk om å spille en verdsatt rolle, der omverdenen ser hvem du også er. KraftVERK kommer ut kvartalsvis og lanseres på Ark Beyer bokhandel i sentrum av byen.

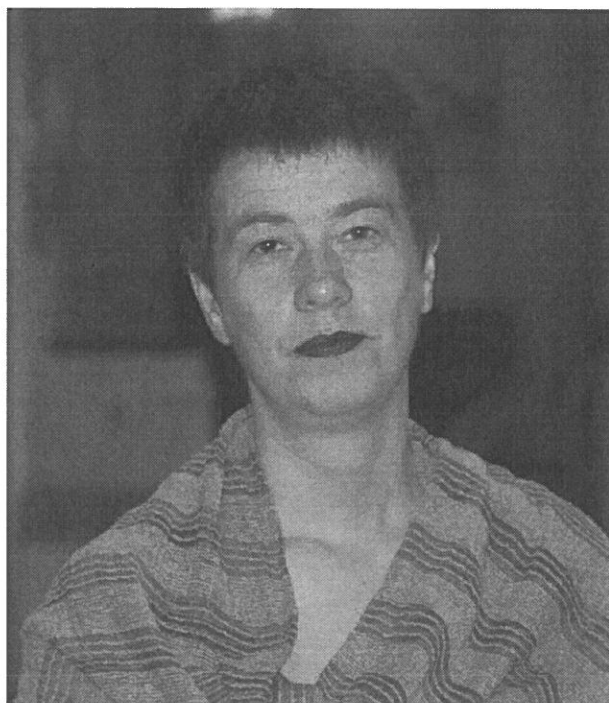
Stedet er blitt en litterær oase og synlighetsarena for mennesker som ofte har vært usynlige lenge:

Sjå meg!
Eg balanserer
sløret mitt ber sollys for ein
heil vinter
eg skil land og vatn og balanse-
rer mellom dei.

Ser du styrken min?

Sjå meg!

Mariann Dalen Husveg

Redaktør Berit Bareksten har skrevet denne artikkelen for Foko-nytt.

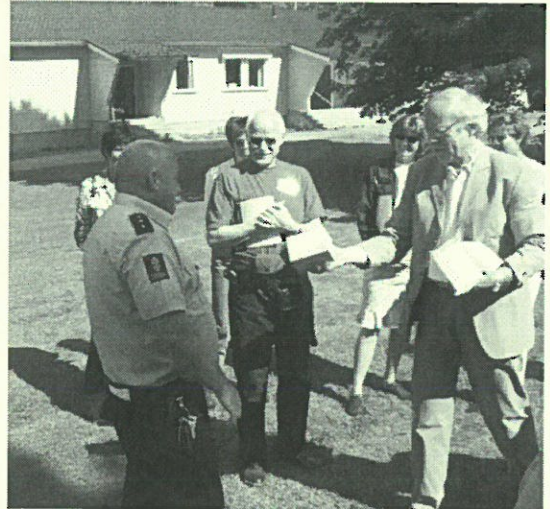

EPEA-konferanse i Langesund 14-18 juni 2003

Den 9. EPEA-konferansen er nylig avholdt i Langesund, Norge. Konferansen ble en stor suksess, alle de 145 deltagerne fra 32 ulike land synes oppholdet i Norge generelt og konferansen spesielt var storartet. Organisasjonskomiteen hadde gjort et godt forarbeid. Vi bringer her noen bilder fra Langesund og kommer til høsten tilbake med mere stoff om den 9. EPEA-konferansen.

Rekommendasjon nr. R (89) 12 fra ministerkomiteen til medlemsstatene om opplæring i fengslene

Rekommendasjon nr. R (89) 12. Vedtatt av Europarådets Ministerkomite den 13. oktober 1989 og forklarende memorandum. Ministerkomiteen, under henvisning til Artikkel 15. b i Europarådets statutt,

I det den tar i betraktning at retten til opplæring er fundamental;

I det den tar i betraktning betydningen av opplæring i den enkeltes og samfunnets utvikling;

I det den innser spesielt at en stor andel av fanger har hatt meget liten erfaring med vellykket opplæring, og derfor nå har mange behov for opplæring;

I det den tar i betraktning at opplæring i fengsel hjelper til å gjøre fengslene mer humane og forbedre forholdene ved innesperring;

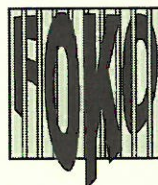
I det den tar i betraktning at utdanning i fengsel er en viktig måte å lette fangens tilbakevending til samfunnet på;

I det den erkjenner at i den praktiske anvendelse av visse rettigheter eller tiltak, i samsvar med de følgende rekommandasjoner, kan det være berettiget med forskjeller mellom dømte fanger og fanger i varetekt;

I det den tar hensyn til Rekommandasjon Nr R (87) 3 om Europeiske fengselsregler og Rekommandasjon Nr R (81) 17 om voksenopplæringspolitikk, anbefaler den medlems-statenes regjeringer å iverksette tiltak som erkjenner følgende:

1. Alle fanger skal ha tilgang til opplæring, som er forutsatt å bestå av klasseromsemner, yrkesopplæring, kreative og kulturelle aktiviteter, fysisk fostring og sport, sosial opplæring og muligheter for å bruke bibliotek;
2. Opplæring for fanger bør være lik opplæringen som tilbys lignende aldersgrupper utenfor fengslet, og tilbudet av læremuligheter for fanger bør være så vidt som mulig;
3. Opplæring i fengsel skal sikte mot å utvikle hele personen, idet man har i minnet hans eller hennes sosiale, økonomiske og kulturelle omgivelser;
4. Alle som er involvert i å administrere fengselssystemet og i driften av fengsler bør tilrettelegge og støtte opplæring så mye som mulig;
5. Opplæring bør ikke ha lavere status enn arbeid i fengselssystemet og fanger bør ikke tape økonomisk eller på annen måte på å delta i opplæring;
6. Alle anstrengelser bør gjøres for å oppmuntre fangen til å delta aktivt i alle aspekter av opplæringen;
7. Utviklingsprogram bør tilbys for å sikre at utdannere i fengslet tar i bruk formålstjenlige voksenopplæringsmetoder;
8. Spesiell oppmerksomhet bør vies fanger med særlige vansker og særlig de med lese- eller skriveproblemer;
9. Yrkesopplæring bør sikte mot en bredere utvikling av den enkelte, samtidig som man er følsom overfor trendene på arbeidsmarkedet;
10. Fanger bør ha direkte tilgang til et velforsynt bibliotek minst en gang per uke;
11. Fysisk fostring og sport for fanger bør understrekes og oppmuntres;
12. Kreative og kulturelle aktiviteter bør gis en viktig rolle siden slike aktiviteter har et særlig potensiale for å sette fanger i stand til å utvikle og uttrykke seg;
13. Sosial opplæring bør inkludere praktiske elementer som setter fangen i stand til å mestre dagliglivet i fengslet med henblikk på å lette hans tilbakevending til samfunnet;
14. Hvor det er mulig bør fanger få lov til å delta i opplæring utenfor fengslet;
15. Hvor opplæringen må finne sted inne i fengslet, bør samfunnet utenfor involveres så mye som mulig;
16. Tiltak bør settes i verk for å sette fanger i stand til å fortsette opplæringen etter løslatelse;
17. Midlene, utstyret og undervisningspersonalet som trengs for å sette fanger i stand til å motta hensiktsmessig opplæring bør gjøres tilgjengelig.

~~Returadresse på Fokonytt:
Foko v/ Asbjørn Støverud
Boks 2
2040 KLØFTA~~

Forum for
opplæring
innenfor
kriminalomsorgen
Norsk underavdeling av EPEA